Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Kernenergie
contact.kernenergie@minezk.nl

verslag

Omschrijving	Rondetafelgesprekken Nieuwbouw Kerncentrales Groningen – 26 oktober 2026
Aanwezig	Ministerie van EZK: Directie Kernenergie (initiatiefnemer) en Directie Realisatie Energietransitie (bevoegd gezag), Antea Group, ANVS, Omgevingsdienst Groningen, Omgevingsberaad Waddengebied, ENGIE, LTO Noord, LTO afdeling Het Hogeland, ministerie van I&W, Gasunie, Groningen Seaports, TenneT, HyNetwork, Bewonersgroep Heuvelderij, Dorpsbelangen Uithuizermeeden, Verenigd Front Kerngezond, Groninger Dorpen, Agrarisch Jongeren Kontakt (AJK)/GVR, provincie Groningen (toehoorder), gemeente Het Hogeland (toehoorder) en gemeente Eemsdelta (toehoorder)

Verslag Rondetafelgesprekken Groningen – 26 oktober 2026

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft op 26 oktober 2026 rondetafelgesprekken georganiseerd met belanghebbenden uit het maatschappelijk middenveld in Groningen over de mogelijke nieuwbouw van twee kerncentrales in de Eemshaven. De bijeenkomst was een vervolg op de rondetafel in juni 2025. Deelnemers zijn geïnformeerd over de stand van zaken van het locatieonderzoek en hebben vragen, zorgen en aandachtspunten voor de besluitvorming meegegeven.

Dit verslag bevat een samenvatting van het plenaire gesprek en de twee thematafels. De afzonderlijke vragen en opmerkingen staan per onderdeel in een tabel, met de bijbehorende reactie. Het verslag en de presentatie worden openbaar gemaakt. Voor publicatie wordt het conceptverslag ter controle aan de deelnemers voorgelegd.

1. PLENAIR

Samenvatting van de inbreng:

Locatiekeuze en besluitvorming

Deelnemers vroegen waarom de Eemshaven wordt onderzocht, terwijl eerder politiek is uitgesproken dat er geen kerncentrale in Groningen zou komen. Ook is gevraagd hoe de voorkeur voor Zeeland zich verhoudt tot de integrale afweging van de locaties. EZK heeft toegelicht dat de locatiekeuze nog niet is gemaakt en

dat de Eemshaven vanwege de juridische houdbaarheid van de procedure wordt meegenomen. Daarnaast is het verschil besproken tussen de duiding later dit jaar en de formele ontwerp-voorkeursbeslissing die in 2027 wordt genomen.

Ruimte en toekomstig energiesysteem

Vragen gingen over de keuze voor twee kerncentrales op één locatie en de gevolgen daarvan voor het aantal geschikte locaties. Ook is aandacht gevraagd voor de samenhang met andere energieontwikkelingen en vitale infrastructuur, mede gezien de lange doorlooptijd van het project.

Informatievoorziening en vervolg

Gevraagd is naar vergelijkbare bijeenkomsten in Zeeland en naar het toesturen van de presentatie. EZK heeft toegelicht dat ook gesprekken in andere regio's plaatsvinden. Het verslag en de presentatie worden gepubliceerd, nadat de deelnemers gelegenheid hebben gekregen het conceptverslag te controleren.

#	Vragen/ Opmerkingen	Stakeholder(s)	Reactie EZK
Politieke context en locatiekeuze			
1	Rutte zei in 2021 dat er geen kerncentrale in Groningen komt. Ook Hermans zei dat er geen kerncentrale in de Eemshaven komt. Waarom zitten we dan hier?	Verenigd Front Kerngezond	In het waarborgingsbeleid is eerder bepaald welke gebieden in aanmerking komen voor kerncentrales. In 2008 zijn daarbij gebieden afgevallen. Ook in het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) uit 2023 is de Eemshaven afgevallen nav moties in de Tweede Kamer. In deze projectprocedure is juridisch gekeken naar het risico dat de procedure later vastloopt wanneer de Eemshaven niet wordt onderzocht. Daarom wordt de Eemshaven nu meegenomen. De politieke voorkeur blijft dat als er een keuze mogelijk is er een voorkeur bestaat voor Zeeland.
3	Is er een kans dat er hier twee centrales komen?	Omgevingsdienst Groningen	Het locatieonderzoek gaat uit van twee kerncentrales op één locatie, in een twin-unitontwerp.
4	Beperk je door de keuze voor twee kerncentrales het aantal plekken dat je kunt kiezen?	LTO Noord	Er wordt niet alleen gezocht naar ruimte voor twee reactoren, maar ook naar de ruimte die nodig is om ze te bouwen. Dat vraagt ook aanzienlijk veel ruimte. De mogelijke leveranciers Westinghouse en EDF geven aan dat de ruimtelijke impact van de bouw van twee centrales niet veel groter is dan die van één centrale.
5	Is het eigenlijk al besloten dat het hier komt?	LTO Noord	Nee, de locatiekeuze is nog niet gemaakt. De verschillende effecten en belangen moeten nog worden afgewogen. De staatssecretaris ontvangt ook een verslag van de inbreng tijdens deze bijeenkomst.
7	Als er een keuze te maken is voor Zeeland, dan doet de staatssecretaris dat. Daarnaast spreek je over een weging. Het ene is toch veel meer zwart-wit?	Omgevingsberaad Waddengebied	We onderzoeken de overgebleven locaties als redelijke alternatieven. De verschillende effecten vormen de basis voor de integrale afweging. De politieke voorkeur blijft dat als er een keuze mogelijk is er een voorkeur bestaat voor Zeeland.
8	Wat is het verschil tussen de ontwerp-voorkeursbeslissing en de duiding later dit jaar over de locatie?	Provincie Groningen	De duiding later dit jaar geeft richting aan de locatiekeuze. De ontwerp-voorkeursbeslissing is de formele stap in de projectprocedure. Die verwachten we in 2027. We leggen deze samen met het plan-MER en de IEA ter inzage, zodat iedereen

			kan reageren. Daarna volgt de definitieve voorkeursbeslissing.
Kosten en financiering van onderzoek			
2	Bij de onderzoeken zie ik ook onderzoek naar opslag. Daar is nu op ingekort. Waar komt het geld vandaan?	Verenigd Front Kerngezond	De onderzoeken binnen deze procedure zijn gericht op de locatiekeuze. Dat is de scope van dit onderzoek. Over de financiering van onderzoeken buiten die scope kan vanuit deze procedure geen toelichting worden gegeven.
Samenloop met andere ontwikkelingen			
6	Wordt de impact op de ontwikkeling van het toekomstige energiesysteem ook meegenomen in jullie proces? De trajecten duren heel lang. Wordt er ook gekeken naar vitale infrastructuur en wordt dat integraal meegenomen?	Gasunie	In het hoofdstuk Toekomstvastheid van de IEA brengen we naast de bekende autonome ontwikkelingen ook de bekende raakvlakprojecten in beeld. Voor projecten die al in een ruimtelijke procedure zitten, hebben we de effecten uitgewerkt. Andere ontwikkelingen zoals ruimtelijke visies die nog niet zo ver zijn worden voorzover bekend in algemeenheid wel benoemd als ontwikkeling maar hierop vindt geen analyse plaats of ruimtelijke besluiten impact op elkaar zouden hebben.
Participatie en informatievoorziening			
9	Hebben jullie zo'n avond ook in Zeeland?	-	Ja, op woensdag 28 oktober 2026 organiseren we ook een bijeenkomst in Zeeland. Vervolgens voeren we ook gesprekken in Vlaanderen en zijn we van plan dit ook in Duitsland te doen.
10	Kan de presentatie per e-mail worden toegestuurd?	-	Ja, we kunnen de presentatie toesturen. We maken het verslag en de presentatie ook openbaar.

2. THEMATAFEL Milieu, Techniek en Veiligheid

Aanwezigen: ministerie van EZK: Directie Kernenergie (initiatiefnemer), Omgevingsdienst Groningen, Antea Group, ANVS, Omgevingsberaad Waddengebied, ENGIE, LTO Noord, ministerie van I&W, provincie Groningen, Gasunie en Groningen Seaports.

Samenvatting van de inbreng:

Bouwfase en huisvesting

De huisvesting en verkeersbewegingen van de werknemers tijdens de bouw vormden een belangrijk aandachtspunt. Gevraagd is hoe de regio de komst van maximaal circa 10.000 werknemers kan opvangen en of tijdelijke woningen vanwege aardbevingsschade daarbij kunnen worden benut. Ook is gevraagd naar de benodigde infrastructuur en de verdere uitwerking van P+R-locaties.

Milieu en koelwater

Vragen gingen over de tijdshorizon van het stikstofonderzoek, het gebruik van restwarmte en de mogelijkheden voor koeling. Bij koelwater is ingegaan op de gevolgen van klimaatverandering voor warmtelozingen en op de aanleg van koelwaterleidingen bij de Emmapolder. Daarnaast is aandacht gevraagd voor de gevolgen voor landbouwgrond.

Veiligheid en hulpverlening

Deelnemers vroegen naar risicocontouren en de wisselwerking tussen een kerncentrale en bestaande bedrijven en leidingen. Ook is stilgestaan bij evacuatie, installaties die niet zomaar kunnen worden afgeschakeld en de beschikbaarheid

van hulpdiensten. Vanuit de Omgevingsdienst Groningen is benoemd dat de Eemshaven geen beroepsbrandweer heeft.

Techniek en samenhang met andere ontwikkelingen

Besproken zijn aardbevingsrisico's, fundering en aansluiting op het elektriciteitsnet. Deelnemers vroegen hoe wind op zee, waterstofontwikkelingen en bestaande en geplande leidingen worden meegenomen. Ook is gevraagd naar de samenhang met PAWOZ en naar de toepassing van het voorkeursrecht.

Vragen/opmerkingen en antwoorden

#	Vragen/ Opmerkingen	Stakeholder(s)	Reactie EZK
Milieu en veiligheid			
1	Huisvesting van 10.000 mensen: hoe organiseer je dat? Dat is al een groot probleem.	LTO Noord	De concrete huisvestingsopgave moet nog worden uitgewerkt. Internationale voorbeelden laten verschillende mogelijkheden zien, zoals tijdelijke huisvesting, campussen, vakantieparken en reguliere woningen. De bestaande woningbouwplannen zijn in geen van de regio's voldoende om de extra behoefte op te vangen naast die van de bestaande bevolking. In gebieden met een hogere bevolkingsdichtheid maakt de extra druk onderdeel uit van een grotere woningmarkt.
2	Eemshaven zit niet in het originele PEH voor kernenergie. Bij waterstof is het ook lastig bij de N-weg. Hoe kijkt EZK hiernaar en hoe gaan jullie borgen dat het toekomstige energiesysteem van Nederland nog ontwikkeld kan worden? PEH II zorgt namelijk voor deze borging.	Gasunie	Antea Group: We hebben voor alle gebieden gekeken naar de aanwezige infrastructuur. De inpassing is overal complex en het onderscheid tussen de gebieden is daarin niet groot. In de IEA brengen we in beeld waar knelpunten ontstaan. Uit de huidige analyse volgt dat geen grootschalige verbreding van wegen nodig is. P+R-voorzieningen kunnen de verkeersdruk beperken; de locaties daarvan worden later uitgewerkt. We gaan uit van ongeveer 30% lokale werknemers in de bouwfase.
3	Is er gekeken naar tijdelijke bouw vanwege aardbevingsschade en of die woningen gebruikt kunnen worden voor de huisvesting van werknemers bij de bouw van kerncentrales?	Omgevingsdienst Groningen	Nee, we hebben deze concrete mogelijkheid niet uitgewerkt in het huidige onderzoek. Het is een aandachtspunt voor een latere uitwerking van de huisvesting.
4	Kijk je bij het onderzoek naar stikstof naar de situatie nu of naar de situatie over een aantal jaren?	Omgevingsberaad Waddengebied	We hebben in het onderzoek rekening gehouden met de nu bekende ontwikkeling van de stikstofbelasting in het gebied. In het heden en naar de toekomst. In de toekomst is de aanname dat de stikstofbelasting afneemt als gevolg van alle natuurhersteldoelen van de Natura 2000-gebieden. Daarbovenop is dan de bouw- en exploitatiefase van de kerncentrales toegevoegd om het effect in beeld te krijgen.
5	Kun je restwarmte van de centrale opvangen en gebruiken?	LTO Noord	De restwarmte heeft een relatief lage temperatuur. Voor toepassingen die een hogere temperatuur vragen, moet deze warmte worden opgewaardeerd.
6	Zijn koeltorens als optie meegenomen?	Groningen Seaports	De temperatuurgrens voor het ontvangende water kan in de tweede helft van deze eeuw worden bereikt. Doorstroomkoeling

			moet dan worden stilgelegd of er moet aanvullend worden gekoeld. Dat kan gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering en de businesscase. De inzet van koeltorens heeft niet de voorkeur, maar de effecten ervan zijn wel in het plan-MER opgenomen.
7	Er liggen nog meer buisleidingen van Gasunie, maar die staan niet op de kaart van omgevingsveiligheid.	Omgevingsdienst Groningen / Gasunie	Dit is een aandachtspunt om mee te nemen in de verdere uitwerking.
8	Kent de kerncentrale ook een 10^{-6}-contour? Waar komen de contouren van de centrale te liggen?	Omgevingsdienst Groningen	De relevante contouren van de kerncentrale blijven binnen de terreingrens van de centrale zelf. Het is daarbij onwenselijk dat er nieuwe risicocontouren over de kerncentrales heenkomen door nieuwe ontwikkelingen. Dit compliceert de veiligheidsplannen van bedrijven, de kerncentrales en veiligheidsregios. Een kerncentrale kan daardoor wel beperkingen stellen aan wat in de omgeving mogelijk is in de toekomst.
9	Leveren de contouren van de kerncentrale en overlappende contouren gevaren op voor verdere ontwikkeling in het gebied?	Omgevingsdienst Groningen	Idealiter liggen risicocontouren van andere activiteiten niet over de kerncentrale. De initiatiefnemer moet aantonen dat de centrale veilig in bedrijf kan zijn en dat ANVS en de veiligheidsregio hiermee kunnen instemmen. Veiligheid staat daarbij voorop.
10	Over hoeveel tijd spreek je bij een evacuatie? Ook bij bijvoorbeeld LNG.	Gasunie	I&W: De veiligheidsregio moet zich op de relevante scenario's voorbereiden en bepalen wat daarvoor nodig is. Sommige bedrijven kunnen niet zomaar worden afgeschakeld. Daarvoor moet worden bekeken welke maatregelen en noodplannen nodig zijn, bijvoorbeeld om een installatie veilig in bedrijf te houden.
11	Nemen jullie dit soort situaties ook mee?	Gasunie	We benoemen dit op dit moment als risico voor een locatie. Voor ons is van belang dat de maatregelen die in een ongevalssituatie nodig zijn, ook daadwerkelijk kunnen worden uitgevoerd.
12	Eemshaven kent geen beroepsbrandweer.	Omgevingsdienst Groningen	Bij de bouw van een kerncentrale moet worden geborgd dat de regio veilig is. Als daarvoor noodzakelijke diensten ontbreken, moet worden uitgewerkt hoe deze worden georganiseerd. In deze fase brengen we de verschillen tussen de locaties in beeld.
13	Is de impact op de landbouw meegenomen?	LTO Noord	Ja, in het plan-MER onderzoeken we de effecten op de functies van de grond. Landbouw maakt daarvan onderdeel uit.
14	Naar mijn idee kunnen kerncentrales niet uit. Zou er bij een energieoverschot een koppeling kunnen komen met waterstof?	Omgevingsdienst Groningen	Een koppeling met waterstofproductie valt buiten de reikwijdte van dit locatieonderzoek en hebben we daarin niet uitgewerkt. Reactoren kunnen binnen ongeveer een kwartier worden afgeschaald, maar uitschakelen heeft niet de voorkeur. Afregelen kan worden gepland; de centrale wordt niet op dezelfde manier ingezet als een gascentrale voor het opvangen van onbalans op het net.
Techniek			
15	Het Groningenveld stopt, maar er zijn nog steeds 14 velden of gasputten open.	Groningen Seaports	Voor het aardbevingsonderzoek baseren we ons op de beoordeling van TNO. De verwachte grondversnelling neemt af door

	Zijn die meegenomen in de onderzoeken?		het stoppen van de gaswinning in het Groningenveld.
16	Gaat er geheid worden om de grond draagkrachtiger te maken?	LTO Noord	Voor de fundering gaan we uit van ontgraving tot circa 10 meter beneden NAP en het aanbrengen van een betonnen fundering op een geschikte, stabiele bodem. Voor Emmapolder (E1B) en de Eemscentrale (E3) wordt naar verwachting een geschikte bodem aangetroffen. Bij E3 moet ook rekening worden gehouden met bestaande funderingen.
17	Moeten er meer 380kV stations bij?	LTO Noord	De centrales worden aangesloten op het 380kV-net. We gaan in het onderzoek uit van het 380kV-net in 2040. Er zijn extra stations voorzien waarvoor al een investeringsbeslissing is genomen.
18	Is ook de toezegging van het kabinet meegenomen over hoeveel extra windparken in de Eemshaven aanlanden?	Groningen Seaports	Het beeld in de IEA is onder andere gebaseerd op het netinpassingsrapport van TenneT. Ook met nieuwe aansluitingen van wind op zee is daarin voldoende capaciteit voor de kerncentrales in de Eemshaven. In de discussies in Groningen komt ook de afspraak tussen Rijk en Groningen in het kader van Nij Begun over aanlanding van 33% van toekomstig wind op zee veel onder de aandacht. Dit is geen uitgangspunt geweest in de analyse van TenneT noch in de IEA en plan-MER van de kerncentrales.
Overige onderwerpen			
19	PAWOZ-aansluiting: we begrepen dat de staatssecretaris de tunnelstudies heeft stopgezet, waardoor er geen ruimte is voor extra aansluitingen. Heeft dit een relatie met de onderzoeken voor kernenergie?	Omgevingsberaad Waddengebied	Er is geen een-op-een koppeling tussen deze dossiers al hebben ze wel raakvlakken. De inzet is dat alles nodig is in de toekomst. In de integrale afweging kunnen ontwikkelingen wel samen worden beschouwd.
20	Gaat de leiding bij Emmapolder, locatie Eems 1B, bovenlangs of onderlangs? Welke impact heeft dit op de bestaande leidingen?	Gasunie	Voor E1B gaan we uit van een koelwatertracé buiten het industriegebied, met drie tunnels: twee voor de inlaat en één voor de uitlaat. De koelwateroplossingen bij E2 en E3 zijn mogelijk eenvoudiger dan bij E1A en E1B als deze zonder tunnels uitvoerbaar zijn.
21	Zijn waterstofinstallaties meegenomen in het onderzoek?	LTO Noord	We hebben plannen die al in een vergunningsstadium of verder zitten meegenomen. Minder concrete plannen kunnen later worden toegevoegd wanneer zij verder zijn uitgewerkt. Belangen en voornemens van bedrijven zijn van belang, maar kunnen in deze fase niet allemaal als uitgangspunt voor het onderzoek worden genomen.
22	Om die reden heb je ook voorkeursrecht toegepast. Doe je dat ook op het industriegebied zelf?	LTO Noord	We hebben het voorkeursrecht om een andere reden toegepast, namelijk om grondspeculatie en kavelsplitsing tegen te gaan. Die aanleiding zien we op de industrieterreinen niet.
23	Wat doen jullie met waterstof en klantaansluitingen? Is dat een wezenlijk onderdeel van wat jullie meenemen?	Gasunie	We nemen ontwikkelingen in de vergunningsfase mee. Minder concrete ontwikkelingen zijn nog niet op dezelfde manier uitgewerkt en kunnen later worden toegevoegd. We kijken hoe het project zich

			verhoudt tot andere grootschalige en ruimtelijke plannen.

3. THEMATAFEL Sociaaleconomische impact op de omgeving

Aanwezigen: Ministerie EZK: Directie Kernenergie (Initiatiefnemer), Directie Realisatie Energietransitie (Bevoegd Gezag), Antea Group (), Groningen Seaports, TenneT, HyNetwork, Vertegenwoordiger bewonersHeuvelderij, Dorpsbelangen Uithuizermeeden, ENGIE, Verenigd Front Kerngezond, Groningen Dorpen, AJK/GVK, LTO afd Het Hogeland, Gemeente Het Hogeland, Gemeente Eemsdelta, Provincie Groningen

Samenvatting van de inbreng:

Vertrouwen en de Groningse context

Vanuit Verenigd Front Kerngezond en Groninger Dorpen is benadrukt dat de gevolgen van de gaswinning en het schadeherstel nog niet zijn afgehandeld. Zij plaatsten de mogelijke komst van kerncentrales in die context en uitten wantrouwen richting de Rijksoverheid. Ook is benoemd dat de gevolgen niet alleen de directe omgeving van de Eemshaven, maar heel Groningen aangaan.

Omgevingsbeeld en onderzoeken

Groningen Seaports vroeg hoe de gepresenteerde houding tegenover kernenergie zich verhoudt tot het Ipsos I&O-bewonersonderzoek. Daarnaast zijn vragen gesteld over de onafhankelijkheid van onderzoeken, de informatiepositie van respondenten en de rol van vergrijzing en politieke opvattingen. EZK heeft gevraagd welke zorgen of beelden nog ontbreken in het omgevingsbeeld.

Arbeidsmarkt en huisvesting

Deelnemers vroegen hoeveel werknemers nodig zijn, waar zij vandaan komen en waar zij worden gehuisvest. Ook is gevraagd of werknemers zich daadwerkelijk in de regio zullen vestigen. Groningen Seaports benoemde het risico dat andere ontwikkelingen personeel verliezen aan de kerncentrales. De provincie wees erop dat het lastig is wanneer de uitwerking van zulke gevolgen pas na besluitvorming over de locatie plaatsvindt en dus niet kan worden meegenomen in die afweging.

Leefbaarheid en regionale baten

Dorpsbelangen Uithuizermeeden vroeg wat de komst van een kerncentrale oplevert voor de lokale economie en leefbaarheid. Er zijn zorgen geuit over de gevolgen van tijdelijke werknemers voor sociale samenhang, verenigingen en kerkgenootschappen. Daarbij is het belang benadrukt van gemeentelijk huisvestingsbeleid en het behoud van de dorpsgemeenschap.

Landbouw en natuur

Vanuit de agrarische sector zijn zorgen geuit over stikstofbeperkingen, het verlies van hoogwaardige landbouwgrond en de stijging van grondprijzen door energieprojecten en datacenters. Ook zijn voedselzekerheid en de economische toekomst van boeren genoemd. Daarnaast is aandacht gevraagd voor de Waddenzee en voor eventuele natuurcompensatie.

Energiesysteem en participatie

Vragen gingen over de verhouding tot andere groene energiebronnen, de bekabeling en de financiering. Verenigd Front Kerngezond verwees daarnaast naar het komende OFL-eindrapport over participatie bij de eindberging van radioactief afval en de relevantie daarvan voor dit proces.

Het genoemde bewonersonderzoek is te raadplegen via Ipsos I&O – zorgen en kansen bij mogelijke nieuwe kerncentrales.

Vragen/opmerkingen en antwoorden

#	Vragen/ Opmerkingen	Stakeholder(s)	Reactie EZK
Bewonersonderzoek, draagvlak en participatie			
1	Je gaf aan dat men over het algemeen niet onwelwillend tegenover een kerncentrale	Groningen Seaports	Een opvatting over kernenergie als onderdeel van de energiemix is niet hetzelfde als een opvatting over de komst van kerncentrales in de eigen omgeving. In

	staat, terwijl het Ipsos I&O-onderzoek iets anders zegt.		het omgevingsbeeld beschrijven we de opgehaalde zorgen en kansen. Het Ipsos I&O-bewonersonderzoek toetst hoe breed die leven. In Groningen leven specifiek zorgen over onrecht en het dragen van lasten voor de rest van Nederland. We ontvangen graag aanvullingen op het omgevingsbeeld.
2	Onafhankelijke onderzoeken worden meegenomen in dit proces. Het is frappant dat ook niet-onafhankelijke gesprekken van de omgevingsmanager wordt meegenomen in de besluitvorming.	Provincie Groningen	Het doel van het omgevingsproces, waarbinnen ook de gesprekken de omgevingsmanager vallen, is ophalen van aandachtspunten. Hierover heeft het ministerie geen oordeel of filter; ingebrachte punten worden onderdeel van de beslisinformatie.
3	Hoe weet je dat de mensen die je hebt onderzocht ook echt genoeg informatie hebben over kernenergie?	Bewoner van Heuvelderij	Dat weten we niet, er bestaat geen objectieve norm voor het hebben van 'genoeg informatie'. Wanneer heeft iemand voldoende kennis om een mening te mogen hebben? En wie bepaalt dat? Bovendien zou dat impliceren dat alleen (goed) geïnformeerde burgers een legitieme mening mogen hebben over dit vraagstuk; de vraag is of dat vanuit democratisch oogpunt wenselijk is. Mede daarom worden veel maatschappelijke vraagstukken onderzocht zonder kennistoets. Het onderzoek was bedoeld om de verwachtingen (zorgen en kansen) van inwoners in kaart te brengen. Ook als iemand beperkte kennis heeft, kunnen bepaalde verwachtingen wel zijn of haar gedrag of houding beïnvloeden. Voor een verder gesprek over draagvlak en communicatie is het dus juist relevant om ook die informatie op te halen.
4	Is er ook gekeken naar de politieke kleur van de streek? Mensen in de dorpen zijn bang voor de effecten op hun dorp. Wat brengt een kerncentrale ons in economisch en leefbaarheidsperspectief?	Dorpsbelangen Uithuizermeeden	Voor het omgevingsbeeld hebben we ook een politieke analyse uitgevoerd (bijvoorbeeld aangenomen moties). In de sociaaleconomische analyse kijken we naar mogelijke kansen voor de regionale economie en voorzieningen, maar ook naar extra druk op de woningmarkt, arbeidsmarkt en voorzieningen. Voor de Eemshaven zijn onder meer de integratie van tijdelijke medewerkers en de lokale woningmarkt belangrijke uitdagingen.
5	Het OFL-eindrapport over participatie bij de eindberging wordt in november aangeboden aan Jo-Annes de Bat. De belangrijkste punten van dat rapport zijn ook hiervoor van belang.	Verenigd Front Kerngezond	Van dit rapport wordt met belangstelling kennis genomen.
Gaswinning, schadeherstel en vertrouwen in het Rijk			
6	We zitten midden in het schadeherstel. Neem je nu niet een paar stappen te ver? Mensen zitten nog in de afhandeling van het vorige fiasco rond energie. Weer	Groninger Dorpen	Dit zorgpunt is goed bekend bij ons en opgenomen in het omgevingsbeeld. Provincie en gemeenten hebben dit ook duidelijk bij ons onder de aandacht gebracht.

	een zaaltje en weer een spreker.		
7	Zij zijn ervan uitgegaan dat ze een kerncentrale zouden krijgen, wij niet. Wij Groningers vinden de Rijksoverheid niet betrouwbaar. De Rijksoverheid heeft steken laten vallen met de gaswinning.	Verenigd Front Kerngezond	Dit gesprek moeten we ook breed met de Groninger overheden voeren.
Veiligheid in de Eemshaven			
8	Een kerncentrale in de Eemshaven is een probleem voor heel Groningen. Kerncentrales gaan heel Groningen aan. Ook vanwege de aanvoer van munitie voor een defensiedepot is het gebied nu al een doelwit.	Verenigd Front Kerngezond	De concept plan-MER behandelt het risico dat kerncentrales door oorlogshandelingen, terrorisme of sabotage worden getroffen onder het thema risico's door menselijk handelen.
Economie en werkgelegenheid			
9	Speelt vergrijzing ook mee?	Verenigd Front Kerngezond	Ja, we nemen bevolkingsprognoses en vergrijzing mee in de sociaaleconomische analyse. Vergrijzing kan de werving van werknemers bemoeilijken. De komst van werknemers kan tijdelijk tot een jongere bevolkingssamenstelling leiden.
10	Hoeveel mensen werken bij een kerncentrale als die in gebruik is?	AJK/GVR	Voor de bedrijfsfase gaan we uit van circa 750 werknemers. Het gaat zowel om technisch als om niet-technisch personeel.
11	Waar vind je de mensen die daar aan het werk gaan?	Verenigd Front Kerngezond	De behoefte aan personeel verandert gedurende de bouw. Aanvankelijk gaat het vooral om bouwpersoneel; later neemt de behoefte aan specialistische technische kennis toe. Samenwerking met opleidingen kan bijdragen aan de benodigde kennis en vaardigheden. Het aantrekken van personeel in een krappe en vergrijsde arbeidsmarkt is een uitdaging.
12	In hoeverre verdringt de kerncentrale personeel op de arbeidsmarkt voor andere ontwikkelingen?	Groningen Seaports	We hebben regionale gegevens gebruikt om de regio's te vergelijken. Extra druk op de krappe arbeidsmarkt is een uitdaging voor de Eemshaven. We willen voorkomen dat andere werkgevers personeel verliezen aan de kerncentrales. In volgende stappen kunnen we de maatregelen hiervoor verder uitwerken.
Huisvesting en leefbaarheid			
13	Kun je me garanderen dat de mensen die bij de kerncentrale werken hier komen wonen?	Dorpsbelangen Uithuizermeeden	We kunnen hier geen garantie op geven. Werknemers wonen vaak binnen circa 30 minuten reisafstand. Na een locatiekeuze gaat de bouwer ook met de regio in gesprek over wat het project kan bijdragen.
14	Waar slapen die mensen?	Verenigd Front Kerngezond	Dat moeten we nader uitwerken. Naast reguliere woningen zijn ook gecoördineerde huisvestingsconcepten mogelijk, zoals campussen of huisvesting op vakantieparken. Daarbij moeten we rekening houden met het lokale karakter en de leefbaarheid.
15	Leefbaarheid, verenigingen en kerkgenootschappen: ik vind dat de gemeente goed beleid moet maken over hoeveel mensen je in een	Dorpsbelangen Uithuizermeeden	In de sociaaleconomische analyse nemen we de integratie van tijdelijke werknemers en het behoud van sociale samenhang mee als aandachtspunten. De concrete uitwerking

	huis stopt. Zorgen over afbraak van de sociale samenhang bij de komst van arbeidsmigranten. We willen ons dorp en onze gemeenschap behouden.		van huisvesting en maatregelen volgt in een latere fase.
16	Het maakt het ons wel erg lastig als dit soort dingen [als de impact op de huizenmarkt vanwege arbeidsmigranten] pas achteraf worden meegenomen.	Provincie Groningen	Op basis van de beschikbare kennis en het doel van de huidige fase is geprobeerd een beeld te vormen van de impact op de huizenmarkt in de vier regio's. Dit is gedaan in het sociaaleconomisch rapport op basis van beschikbare informatie en beleid. Concrete invulling hiervan moet in overleg met de regio, leverancier en andere partijen gedaan worden wanneer meer bekend is over hoe de bouw eruitziet en wie dit gaat doen.
Agrarische bedrijven en landbouwgrond			
17	Hoe zit het met de stikstofproblematiek? Wij kunnen hierdoor niet zomaar boeren. Waarom kunnen kerncentrales dan wel?	AJK/GVR	Stikstofdepositie is voor de onderzochte locaties in de Eemshaven. De berekende bijdragen leiden niet tot knelpunten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden in Nederland. Op Duitse Natura 2000-gebieden blijft de bijdrage onder de Duitse drempelwaarde.
18	Een deel van de locatie bestaat uit de meest hoogwaardige landbouwgrond van Europa, die niet vervangbaar is. Die verliezen we nu. Hoe wordt die afweging gemaakt? Stellen we onze voedselzekerheid niet in gevaar door kerncentrales te bouwen?	LTO afdeling Het Hogeland	In het omgevingsbeeld nemen we de gevolgen voor de agrarische sector en de afname van landbouwgrond mee als aandachtspunt. De regering zal mede op basis hiervan een keuze maken.
19	De grondprijs voor landbouwgrond wordt hier enorm opgestuwd door het uitkopen van grond voor energieprojecten of datacenters. Daardoor raakt de grond op. Daarom is er voor boerend Groningen geen economische toekomst meer.	AJK/GVR	We begrijpen de zorgen over de beschikbaarheid en betaalbaarheid van landbouwgrond. Energieprojecten vragen ruimte en kunnen daarmee de druk op landbouwgrond vergroten. Bij de verdere planvorming proberen we het ruimtebeslag en de gevolgen voor de agrarische sector zoveel mogelijk te beperken. Tegelijkertijd kunnen we die gevolgen niet volledig wegnemen. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging tussen de ruimte voor onze energievoorziening en andere ruimtelijke belangen, waaronder het behoud van landbouwgrond en het toekomstperspectief van de landbouw in Groningen.
Natuur van de Waddenzee			
20	Hoe zit het met de natuur en de effecten op de Waddenzee?	Verenigd Front Kerngezond	We hebben de effecten op Natura 2000, onderwaternatuur en de waarden van het UNESCO-werelderfgoed onderzocht. De gevolgen hangen mede af van de koelwateroplossing. Tunnels kunnen habitatverlies beperken. Voor een volgende fase is een gedetailleerde Heritage Impact Assessment nodig, op basis van het ontwerp van de kerncentrales.
21	Hoe zit het met natuurcompensatie?	Dorpsbelangen Uithuizermeeden	NEO NL neemt in een latere fase de initiatiefnemersrol over. Het gesprek over de verdere uitwerking van eventuele natuurcompensatie volgt in een latere fase.

Energiesysteem en financiering			
22	In hoeverre verdringt een plan voor een kerncentrale groene alternatieven?	AJK/GVR	Het kabinet gaat uit van 7 GW kernenergie in 2050, als onderdeel van de energiemix. Daarbij is het van belang dat zowel kernenergie als andere groene energiebronnen worden gebruikt.
23	Minister Hermans heeft geprobeerd investeerders te vinden. Maar wij als kleinverbruikers moeten er nu voor betalen.	Verenigd Front Kerngezond	De bouw van kerncentrales vraagt grote investeringen. Daar staat tegenover dat ze tientallen jaren elektriciteit kunnen leveren met relatief lage brandstofkosten. Daardoor zijn de productiekosten minder gevoelig voor prijsschommelingen dan bij gascentrales. Kernenergie kan zo op lange termijn bijdragen aan betaalbare elektriciteit.

Conclusie

Tijdens de rondetafelgesprekken zijn aandachtspunten meegegeven voor de locatiekeuze en voor de verdere uitwerking van de onderzoeken. In het plenaire gesprek lag de nadruk op de positie van de Eemshaven in het locatieonderzoek en de verhouding tussen politieke voorkeur en integrale afweging. Aan de thematafels is aandacht gevraagd voor veiligheid, de samenhang met andere ontwikkelingen en de gevolgen voor wonen, werken, landbouw en natuur.
De Groningse gaswinningsgeschiedenis en het vertrouwen in de Rijksoverheid vormden een belangrijke context voor de inbreng. De opgehaalde vragen, zorgen en aanvullingen worden meegenomen in de besluitvorming en in de verdere uitwerking van het plan-MER en de IEA. Voor publicatie ontvangen de deelnemers het conceptverslag ter controle.